

**Türkiye'de ve Dünyada  
Makarnalık (Durum)  
Buğdayı Pazarı**

Makarna ve bulgurun üretiminde ana hammadde olarak kullanılan durum buğdayına olan talep giderek artmaktadır. 2013/14 sezonunda dünya durum buğdayı ekim alanının yaklaşık 16,7 milyon hektar olduğu tahmin edilmektedir. Aynı sezon gerçekleştirilen durum buğdayı üretimi ise yaklaşık 38 milyon tondur. Durum buğdayı üretiminde ilk sırada yer alan ülkeler ise Kanada ve başta İtalya olmak üzere AB ülkeleridir.

Tüm dünyada yaygın olarak tüketilen makarnalık buğday, Latince’de sert anlamına gelen “durum” kelimesi ile adlandırılmaktadır. Yüksek protein içeriği ve sert yapısı, durum buğdayını özel amaçlarla kullanıma uygun hale getirmektedir. Bunlardan en bilineni ise makarnadır. Diğer buğday türlerinden daha iri olan durum buğdayı, makarnaya rengini veren sarı endosperme sahiptir. Öğütüldüğünde ise irmik elde edilmekte ve bu irmik makarna ve bazı özel ekmek çeşitlerinin yapımında kullanılmaktadır.

Durum buğdayı yalnızca makarna değil, kuskus ve bulgur yapımında da kullanılmaktadır. Endosperm yapıları oldukça sert olan durum buğdayları irmiğin verimini yükseltirken, yoğun sarı renkli pigment özelliği makarna kalitesini artırmaktadır. Protein, mineral ve vitamin açısından da daha zengin oluşu, durum buğdayını besin değeri yüksek bir gıda haline getirmektedir.

Pratik kullanımı, uzun raf ömrü ve besleyici özellikleri ile makarnaya duyulan talebin artması, bununla birlikte sağlıklı ve lezzetli bir gıda olarak bulgurun son yıllarda giderek popüler hale gelmesi durum buğdayına duyulan ihtiyacın da artacağını göstermektedir.

### **Dünya durum buğdayı üretimi ve tüketimi**

Dünya durum buğdayı ekim alanının yaklaşık 16,7 milyon hektar olduğu tahmin edilmektedir. Uluslararası Tahıl Konseyi’nin (IGC) verilerine göre; 2010/11 sezonunda 34,9 milyon ton olan dünya durum buğdayı üretimi, 2011/12 sezonunda yaklaşık 2 milyon ton artarak 36,7 milyon tona ulaşmıştır. 2012/13 sezonunda yaklaşık 1,5 milyon tonluk düşüş yaşansa da, 2013/14 sezonunda üretim yeniden artmış ve 37,7 milyon tona ulaşmıştır. Tahminler, 2014/15 sezonunda durum buğdayı üretiminde bir miktar gerileme olacağını ve üretimin 33.5 milyon tona düşeceğini göstermektedir.

2013/14 sezonunda durum buğdayı için toplam arzın 42,5 milyon tona yaklaşmış olduğu, tüketimin ise yaklaşık 35,8 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir. Uluslararası Tahıl Konseyi (IGC) raporuna göre; dünya durum buğdayı tüketimi 2009/10 sezonunda 38 milyon ton şeklinde gerçekleşmişti. 2010/12 ve 2011/12

sezonlarında giderek düşen durum buğdayı tüketimi, 2012/13 sezonunda da düşüş göstermiş ve 35,6 milyon tonda kalmıştı.

Makarnalık durum buğdayı üretiminde AB dünyanın en büyük üreticisi konumundadır. Ancak AB ülkelerinin durum buğday üretimlerinde son yıllarda önemli oranda bir düşüş gözlenmektedir. 2010/11 sezonundaki 9,1 milyon tonluk üretim miktarı, 2011/12 sezonunda 8,2 milyon tona, 2012/13 ve 2013/14 sezonlarında ise 7,9 milyon tona düşmüştür. 2014/15 sezonunda ise düşüşün devam edeceği, üretimin 7 milyon ton civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2013/14 sezonu makarnalık durum buğdayı üretiminde Avrupa Birliği'ni 6.5 milyon ton ile Kanada takip etmektedir. Kanada 2010/11 sezonunda 3 milyon ton, 2011/12 sezonunda 4,2 milyon ton durum buğdayı üretimi gerçekleştirmiş ve 2012/13 sezonunda 4,6 milyon ton miktarına ulaşmıştır. Kanada durum buğdayı üretiminin, 2014/15 sezonunda 5 milyon tona gerileyeceği tahmin edilmektedir.

İtalya, 2013/14 sezonunda gerçekleştirdiği 4 milyon tonluk durum buğdayı üretimi ile Kanada'nın ardından gelmektedir. 2010/11 sezonunda 4.1 milyon ton olan İtalya'nın durum buğday üretimi, 2011/12 sezonunda 3,9 milyon tona gerilemiş, 2012/13 sezonunda yeniden 4,2 milyon tona ulaşmıştır. Diğer büyük üretici ülkelerin ise Türkiye, Cezayir, Meksika, Kazakistan, Fas, Fransa, ABD ve İspanya olduğu söylenebilir.

### **Dünya durum buğdayı ticareti**

2009/10 sezonunda 7,6 milyon ton olan dünya durum buğdayı ticareti, 2010/11 sezonunda 7,3 milyon tona gerilemiştir. 2011/12 sezonunda hemen hemen aynı seviyede devam eden dünya durum buğdayı ticareti, 2012/13 sezonunda 7,4 milyon tona ulaşmıştır. 2013/14 sezonunda ise 7,5 milyon ton durum buğdayının dünya ticaretine konu olduğu tahmin edilmektedir.

Cezayir ve AB ülkeleri, dünya durum buğdayı ithalatında başta gelen ülkelerdir. Cezayir, 2010/11 sezonunda 1.3 milyon ton ithalat gerçekleştirmiştir. 2011/12 sezonunda ülkenin ithalat miktarı artış göstermiş ve 1.8 milyon tona ulaşmıştır. 2012/13 sezonunda ise yaklaşık 200 bin ton düşüş yaşanmış ve ülkenin durum buğdayı ithalatı 1.6 milyon tona gerilemiştir. 2013/14 sezonunda da devam eden düşüşle birlikte 1.400 ton durum buğdayı ithalatı yapıldığı tahmin edilmektedir.

AB ise 2010/11 sezonunda 1.9 milyon tonluk durum buğdayı ithalatı gerçekleştirmiştir. 2011/12 sezonunda 1.8 milyon ton, 2012/13 sezonunda ise 1.4 milyon ton olarak kaydedilen AB ithalat miktarının, 2013/14 sezonunda 1.9 milyon

ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Diğer önemli ithalatçı ülkeler ise Fas, ABD, Tunus, Venezuela ve Japonya'dır.

Dünya durum buğdayı ihracatında başta gelen ihracatçı ülkeler ise Kanada ve toplam 28 ülke ile AB'dir. Kanada tek başına dünya durum buğdayı ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştirmektedir. Kanada'nın 2010/11 sezonunda 3.1 milyon ton olan durum buğdayı ihracatı, 2011/12 sezonunda 3.8 milyon tona yükselmiştir. Devamlı artış gösteren Kanada durum buğdayı ihracatı, 2012/13 sezonunda 430 bin ton artış göstermiş ve 4.2 milyon tona ulaşmıştır. 2013/14 sezonunda 4.4 milyon ton ihracat gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir.

Toplam 28 ülke ile AB'nin durum buğdayı ihracatı ise 2010/11 yılında 2 milyon ton olarak kaydedilirken 2013/14 sezonunda 1 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Durum buğdayı ihracatında Kanada ve AB'yi Meksika, ABD ve Avustralya takip etmektedir.

### **Türkiye'de durum buğdayı üretimi**

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verilerine göre Türkiye'de durum buğdayı ekim alanı 2013 yılında 12,7 milyon dekaradır. Dekar başına verim ise 2004-2013 ortalamasında 252 kg olup (2013 yılında 319 kg), 2013 yılında gerçekleştirilen durum buğdayı üretimi 4 milyon tondur.

Yıllar bazında Türkiye durum buğdayı üretimi incelendiğinde, 2004 ve 2013 yılları arasında dalgalı bir grafik göze çarpmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Türkiye durum buğdayı üretiminde 2004-2013 yılları arasında en yüksek üretim miktarına 2004 yılında ulaşılmıştır. 2004 yılında 5 milyon ton olarak gerçekleşen Türkiye durum buğdayı üretimi, 2007 yılında 2,7 milyon tona gerilemiştir. 2012 yılında 3 milyon 300 bin ton olan üretim, 2013 yılında artış göstermiş ve 4 milyon 75 bin tona ulaşmıştır.

### **Türkiye'de durum buğdayı dış ticareti**

Toprak Mahsulleri Ofisi'nin 2013 yılı Hububat Raporuna göre; Türkiye durum buğdayı ithalatı 2006 ve 2013 yılları arasında düzensiz bir grafik çizmiştir. 2007 ve 2009 yılları arasında ortalama 130 bin ton civarında seyreden ithalat miktarı, 2010 ve 2011 yıllarında düşüşe geçmiştir. 2012 yılında ise büyük bir artış göstermiş ve 217 bin ton civarında gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise son 8 yılın en yüksek ithalat miktarına ulaşılmış ve yaklaşık 588 bin ton durum buğdayı ithal edilmiştir. Makarna üretiminde kullanılan durum buğdayı ithalatının 2013 yılındaki bu ciddi yükselişinde Türkiye'nin mamul madde ihracatındaki artış da rol oynamaktadır.

Türkiye'nin durum buğdayı ihracatında da düzensiz bir grafik söz konusudur. 2010 yılında en yüksek ihracat miktarına ulaşılmış ve yaklaşık 345 bin ton durum buğdayı ihracatı gerçekleştirilmiştir. 2011 yılında bu miktar 1.883 tona düşmüştür. 2012 yılında yapılan durum buğdayı ihracatı 43 ton, 2013 yılında ise 135 tondur.

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, genel olarak buğday, arpa ve mısır üretimi ile kendi kendine yetebilen bir ülke olan Türkiye, giderek artan mamul madde ihracatı için gerekli olan hammadde ihtiyacını ise ithalat faaliyetleri ile tamamlamaktadır.

### **Türkiye'de Makarna Sektörünün durumu**

Yıllık tüketim kapasitesi 2 milyon tonu bulan Türkiye Makarna sektörü özellikle 2011 ile 2014 yılları arasında ihracatını yüzde 78 artırmıştır. İhracatta İtalya'dan sonra ikinci sırada yer alan Türkiye'de, 2015 yılında ise yurtdışı talebin kısıldığı diğer yandan maliyetlerin artışı yönünde baskılandığı zor bir dönem olmaktadır. Kurlardaki dalgalanmaların yanı sıra küresel ekonomik durgunluk, Rusya ve Ortadoğu'daki siyasi sorunların da devam etmesiyle bu yılın ilk sekiz ayında ihracatı yüzde 30 azalan sektör, buradaki kaybını telafi etmek için rotasını iç pazara çevirmiştir. Akdeniz ülkelerinde kışı başına makarna tüketimi 13 kilograma ulaşırken bu rakam Türkiye'de 7 kilogramı geçmemektedir. Uzmanlar makarnadaki KDV'nin yüzde 8'den yüzde 1'e inmesi halinde bu durumun tüketime olumlu yansıtacağını ifade etmektedirler. Ayrıca olası KDV indirimiyle sektörde mevcut haksız rekabet, kayıt dışılık ve ikame ürünlerinde yüzde 7'lik farkında ortadan kalkacağını belirtmektedirler.

#### **Kaynaklar:**

*1. Toprak Mahsulleri Ofisi-Turkish Grain Board (TMO), 2013 Yılı Hububat Raporu*

*2- Dünya Gazetesi Makarna Sektör eki*